

מיקום: בית ספר מנדל, האוניברסיטה העברית בירושלים
תאריכים: 19-20.2020
שעות: 09:30-20:00

הכנס הארצי החמישי של התכניות למגדר בישראל
פברואר 2020
מרכז לייפר ללימודי נשים ומגדר, האוניברסיטה העברית
חוברת תקצירים:

יום רביעי 19.2.20:

10:00-9:30 התכנסות

10:30-10:00 ברכות

12:00-10:30 מושב 1: פמיניזם חרדי וחרדות פמיניסטיות – רב-שיח על מגוון כאבים ותקוות

14:00-12:30 מושב 2: מבט רב ממדי על המרחב הווירטואלי כזירת מאבק באלימות מינית:
בין האישי לפוליטי

15:00-14:00 ארוחת צהרים

16:30-15:00 מושב 3 מקביל: א. סדקים במבנים מסורתיים

ב. דרך הגוף

18:15-16:45 מושב 4: פמיניזם: בין שינוי לקיפאון ונסיגה

20:00-18:30 פאנל "חוקרות, כותבות מפרסמות: על הוצאה לאור של ספרים פמיניסטיים
בישראל, והמסע מרעיון בראשה של הכותבת אל הקוראת"

יום חמישי 20.2.20

10:00-9:30 התכנסות

11:30-10:00 מושב 1: פמיניזם משילותי בישראל: דיון בזנות, אמהות ופונדקאות

13:30-12:00 מושב 2: פמיניזם: אתגרים חדשים או פתרונות חדשים לאתגרים ישנים

14:30-13:30 ארוחת צהרים

16:00-14:30 מושב 3 מקביל: א. אקטיביזם עכשווי

ב. בין חינוך לשוויון מגדרי ופדגוגיה פמיניסטית

17:45-16:15 שולחן עגול- מי צריכה אגודה ללימודים פמיניסטיים?

19:45-18:15 פאנל: "משנות עולם" – נשים מציגות דינמיקות של יצירת עולם פמיניסטי.

1. מושב: פמיניזם חרדי וחרדות פמיניסטיות – רב-שיח על מגוון כאבים ותקוות

יו"ר: ד"ר תניא ציון-וולדקס, החוג לחינוך, האוניברסיטה העברית

בשנים האחרונות פרצה שחקנית חדשה ומפתיעה לכאורה למגרש הפמיניסטי בישראל: הפמיניזם החרדי. למרות שהיא רק בחיתוליה, הדי צעדיה מורגשים בעוצמה בפוליטיקה, באקדמיה ובחברה הישראלית כולה והם מעוררים זעקות שבר וצהלות שמחה. המושב יהווה רב-שיח כנה ונוקב בין חוקרות, אקטיביסטיות וחוקרות-אקטיביסטיות שחוות את התופעה ובוחנות את השלכותיה ממיקומים שונים ומדיסציפלינות שונות. הדיון יבקש למקם את הפמיניזם החרדי בהקשרים רחבים יותר, ובפרט לברר את יחסי הגומלין בין השחקנית החדשה הזו לפמיניסטיות בישראל ול"פמיניזם הישראלי", על תהליכי הגיוון וההדרה שבשדה אקדמי וחברתי זה.

הדיון יגע בכמה מהסוגיות המסעירות את סדר היום הציבורי כגון הדרה, הפרדה, השתלבות והדתה, אך יבקש בעיקר לחשוף את ההתלבטויות וההשלכות הסמויות של תמורות אלו. נבחן את תפקידה המורכב והאמביוולנטי של האקדמיה ביחס לשינויים שחלים בחברה החרדית. נעסוק בהעלאת תודעה מגדרית בקרב חרדיות והעלאת מודעות לדתיות וחרדיות בקרב פמיניסטיות חילוניות ובאופי הדיאלוג ביניהן. נאיר בזרקור רפלקטיבי את מה שהושג ועד לא מזמן לא ניתן היה אפילו לדמיין, אך גם נשאל על המגבלות והמחירים עבור נשים בשוליות רב-ממדית – דתית, אתנית ומעמדית.

באמצעות מקרה הבוחן של הפמיניזם החרדי נבקש לסמן כיווני חשיבה חדשים על שאלות רחבות יותר כגון הזיקה בין אקדמיה ל"שטח", בין הפרטי לציבורי, ובין הגמוניות פמיניסטיות לפנטזיה של אחוות נשים.

משתתפות (לפי סדר הא"ב):

- **דינה דיין**, בעלת תשובה, מזרחית, פמיניסטית, אקטיביסטית, תושבת מצפה רמון
- **ד"ר נחומי יפה**, מרצה בפקולטה למדיניות ציבורית באוניברסיטת תל אביב
- **ד"ר לי כהנר**, מרצה בכירה במחלקה לגיאוגרפיה ולימודי סביבה במכללה האקדמית לחינוך אורנים וחוקרת בתוכנית "חרדים בישראל" במכון הישראלי לדמוקרטיה
- **טלי פרקש**, דוקטורנטית בתוכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר-אילן
- **ד"ר תניא ציון-וולדקס**, בית הספר לחינוך ע"ש סימור פוקס, האוניברסיטה העברית בירושלים (יו"ר משתתפת)
- **אסתי רידר-אינדורסקי**, דוקטורנטית בתוכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת תל-אביב
- **ד"ר יופי תירוש**, ראש בית הספר למשפטים, המכללה האקדמית ספיר

2. מושב: מבט רב ממדי על המרחב הווירטואלי כזירת מאבק באלימות מינית: בין האישי לפוליטי

יו"ר: ד"ר קרן גואטה, החוג לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר אילן

בעשור האחרון, לאור הרחבת נגישותם של אמצעים טכנולוגיים וקמפיינים המעודדים שיתוף של חוויות הפגיעה המינית בפומבי כאקט פוליטי, אשר הגיעו לשיאם בתנועת #MeToo חשפו נשים רבות את חוויות הפגיעה המינית שעברו באפיקים וירטואליים שונים והתעורר שיח ציבורי נרחב בנושא אלימות מינית. לפיכך, המרחב הווירטואלי מזמן אתגרים והזדמנויות רבות לתיאוריה, לחקר האמפירי ולאקטיביזם המגדרי. המושב המוצע יעסוק בהיבטים נבדלים ומשלימים של המרחב הווירטואלי כזירת מאבק באלימות מינית, בהתייחס להיבטים ציבוריים-תקשורתיים, היבטים משפטיים ובהיבטים טיפוליים-שיקומיים של נפגעות תקיפה מינית לשם הצגת תמונה רב-מימדית של זירה זו.

החלמה וחשיפה פומבית של קורבנות מינית : הטוב הרע והמכוער

ד"ר קרן גואטה, שרון איתן, פולי יקימוב, מיכל חלילי-ליבמן, המחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן

התמורות הטכנולוגיות של העשורים האחרונים הובילו לפופולאריות של הזירה המקוונת כמרחב פעולה יעיל להתמודדות עם אלימות מינית בשל יכולתה להשפיע על סדר היום הציבורי ולהניע שינויים חברתיים. אולם, הספרות הבינלאומית המתהווה בתחום ושני מחקרים שנערכו בישראל אשר בחנו את חוויות החשיפה קורבנות מינית ואת התגובות המקוונות אליה, מבעד לעדשה ביקורתית-מגדרית ממוקדת קורבן, מלמדים כי היבטים חיוביים ברמה החברתית, אינם מיתרגמים בהכרח להשלכות מיטיבות עבור הקורבן ומחייבים חשיבה מחודשת על צורות מסורתיות וחדשות של פגיעה בקורבן. באופן זה, מצטיירת הזירה המקוונת כזירה מרובת פנים, בעלת פוטנציאל מקדם החלמה, אך גם פוגעני ואף מסכל החלמה.

ראשית, הפוטנציאל מקדם החלמה עבור הפרט נעוץ בהנגשת היכולת להשתתפות בתהליכי שינוי חברתי גלובליים כביטוי של אקטיביזם פמיניסטי המאפשר השבת שליטה לידי הקורבן. פוטנציאל מיטיב זה התבטא גם בדומיננטיות של תגובות מקוונות לחשיפה של קורבנות מינית המאופיינות באימוץ תפיסה הפמיניסטית הרואה באלימות מינית כביטוי של המבנה הפטריארכלי, ולפיה קיימת חשיבות רבה להתארגנות קבוצתית והעלאת המודעות לאלימות מינית לשם מיגורה. מנגד, הפוטנציאל הפוגעני עבור הקורבן, הטמון במרחב המקוון מלמד על היותה אפיק לשימור תפיסות פטריארכליות ושיחזור קורבנות הקיימות במרחב המציאותני. כך למשל, ממצאי המחקרים מלמדים כי בדומה למתרחש בחשיפה מסורתית בין אישית של קורבנות מינית, גם חשיפה פומבית מקוונת של קורבנות מייצרת קורבנות נוספת כגון איומים על חיי החושפת, תגובות מקוונות של האשמתה, הפקעת שליטה מידה והטלת אחריות עליה למיגור האלימות. יתרה מזאת, המחקרים בתחום מלמדים כי בזירה המקוונת קיים פוטנציאל מסכל החלמה בשל מאפייניה הייחודיים. כך למשל, מאפיינה של החשיפה הפומבית של קורבנות כחשיפה מאורגנת, מתועדת וכאקט פמיניסטי מעורר תגובות מקוונות ייחודית בעלות משמעות פוגענית קצרה וארוכת טווח עבור הקורבן.

מחאת #MeToo כקריאה לפיתוח חלופות להליך הפלילי

ד"ר ענבל פלג-קוריאט, המכללה האקדמית עמק יזרעאל, ד"ר כרמית קלר חלמיש, ראשת תחום מחקר, איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, אוניברסיטת בר אילן

באוקטובר 2017 נפל דבר. נשים שונות ברחבי העולם להשתמש בצמד המילים המחוברות #metoo ברשתות החברתיות כדי לזהות עצמן כמי שחוו פגיעה מינית כאשר במקרים רבים שיתפו לאחר מכן בסיפור הפגיעה שחוו לצד ציון שמו של הפוגע. "הקמפיין" התפשט במהרה ברחבי העולם כאשר

במקרים רבים "הצלבת" שמם של פוגעים לצד חשיפת מעשיהם ודפוס התנהגותם הביאה לסנקציות שהפעלו נגדם במקום עבודתם או לעזיבתם מרצון במקרים אחרים. ההרצאה תתמקד ברעיון לראות תופעה זו, לא רק כדרך אפשרית של נפגעות תקיפה מינית להשמיע קולן ולזכות בהכרה וסולידריות אלא כפלטפורמה להבעת מחאה על האופן בו מתמודדת החברה עם פגיעות מיניות, בין היתר באמצעות מערכת המשפט הפלילי, המשפט האזרחי ומנגנוני משמעת נוספים.

הרצאה תעסוק באופן בו ניתן לתעל את קולן הזועק של מיליוני הנשים שנחשפו ברחבי העולם – לטובת פיתוח וביסוס של מנגנונים חלופיים לטיפול בתופעה, תוך התמקדות בצדק מאחה – כדרך אפשרית להגדיל את סל המענים הקיים ולהרחיב את הגישה לצדק של נפגעות תקיפה מינית. גישת הצדק המאחה מייצגת תפיסת עולם חברתית המתייחסת למעשה הפלילי ולתגובה אליו באופן שונה מהנהוג במשפט הפלילי, כאר בבסיסה מצויה ההכרה בכך שהמעשה הפלילי פוגע ביסודו באנשים ובמערכות יחסים, ולכן יש לו ממדים אישיים וחברתיים. מאפייני הייחודיים של פגיעה מינית, מיעוט הדיווח במקרים אלה וכישלונה של מערכת המשפט במתן מענה ההולם את צרכי הנפגעות הובילו להופעתה של הטענה כי יש בכוחה של גישת הצדק המאחה להציע מענה שיוכל לספק תוצאות טובות יותר, בתהליך משמעותי שיאפשר החלמה, צמיחה והתפתחות. כינון תכנית צדק מאחה, שתהא נגישה לציבור רחב ככל האפשר של נפגעות יכול להוות פתח לשינוי שכזה ולהוסיף רובד נוסף למשמעויות החברתיות- ציבוריות של מחאת ה #MeToo

המרוץ להשפעה של נפגעות עבירות-מין

ד"ר הדר דנציג-רוזנברג וד"ר ענת פלג, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן

חיבור רב-תחומי זה, השואב מאסכולות מחקר שונות: משפט, ויקטימולוגיה, פמיניזם ביקורתי, תקשורת ורשתות חברתיות, זה יבקש לראשונה, למיטב ידיעתנו, לשפוך אור על שאלות המחקר הבאות: איך תופסות נפגעות תקיפה מינית את השפעת חשיפתן בתקשורת (הן הממוסדת והן המקוונת) על המשפט, ומי מבין הפלטפורמות משפיעות עליו יותר לדעתן. המאמר מבקש להעשיר את הספרות המצומצמת ביותר בישראל בנושא הליכי המשפט הבלתי פורמאלי בתקשורת (Trial by media), ותוך כך לדון לראשונה בתפיסת השפעת התקשורת על מערכת המשפט בקרב נפגעות עבירות מין וגם במחיר הרגשי של החלטתן של הנפגעות להשתלב במשפט התקשורת כדי להשפיע על ההליך המשפטי.

ממצאי המחקר מבוססים על ראיונות עומק מובנים-למחצה בשנים 2016-2018 עם עשרים נפגעים ונפגעות תקיפה מינית שפרסמו את סיפור פגיעתם בפייסבוק ומקצתם אף התראיינו לתקשורת הממוסדת. הראיונות נערכו בשתי נקודות זמן, לפני ואחרי פריצתו של קמפיין ה-#Me Too. ממצאי המחקר עולה כי הנפגעות ערכו הבחנה מبدלת בין יכולת השפעת התקשורת הממוסדת על מהלכים משפטיים לבין יכולת השפעתה של התקשורת על שינוי התודעה הציבורית על אודות פגיעות מיניות. מחד-גיסא, נתגלה פער בין יכולת ההשפעה הגבוהה שמייחסות הנפגעות למתפרסם בתקשורת הממוסדת על מערכת המשפט, לבין יכולת ההשפעה הנמוכה יותר המיוחסת למתפרסם ברשתות החברתיות על המסד המשפטי. מאידך-גיסא, בשאלת ההשפעה של החשיפה התקשורתית על שינוי התודעה החברתית ביחס לעבירות מין, נתגלה פער הפוך. המרואיינות במחקר חשפו פער בין חסמים והשתקה שהן חוות במגען עם התקשורת הממוסדת, המונעים שינוי תודעה, לבין חווית הכלה, תמיכה, ומתן אפשרות להשמעת קול אוטנטי ברשתות החברתיות המאפשרים שינוי. מניתוח הממצאים עולה דימיון בין חווית החולשה של הנפגעות במגען עם סוכני מערכת המשפט לבין התחושות העולות במהלך המפגש שלהן עם שומרי-הסף העיתונאים.

3. מושב: סדקים במבנים מסורתיים

יו"ר: מיכל זאבי, דוקטורנטית בביה"ס למדעי התרבות, אוניברסיטת תל אביב

ה'מהפכה' הפמיניסטית כבר כאן, לעיתים בלתי נראית לעין, אך מתבטאת בסדקים קטנים במבנים מסורתיים. האם אנו ערות לראות את הסדקים הללו? האם יהפכו לשברים גדולים ויביאו את השינוי המיוחל, או אולי יאטמו מחדש, עד הפעם הבאה? מושב זה מבקש להאיר סדקים במבנים מסורתיים פאטריארכליים. נבקש לבחון את הדינאמיות של נשים במרחבים שונים, בבית, בעבודה, בשדות אלימים וצרכניים, בתקשורת ובקהילות רוחניות. מרחבים בהן נשים מנסות לתבוע לעצמן כוח ונראות, על אף הקשיים והחסמים ולערער על אופני הייצוג המסורתיים של נשיות.

חליפין כלכלי או זהות מגדרית? חלוקת העבודה בין נשים וגברים במשטרים מוסדיים שונים

פרופ' הדס מנדל, החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת תל אביב

הכניסה המרשימה של נשים לספירה הציבורית בעשורים האחרונים לא לוותה בכניסה מקבילה של גברים לספירה הביתית. בחברה קפיטליסטית, שבה המשאב הכלכלי הוא הציר המרכזי בקביעת סיכויי חייו של הפרט, חוסר סימטריה זה מהווה את אחד ההסברים החשובים ביותר לנחיתות הכלכלית והחברתית של נשים. בשל כך, מחקרים רבים מנסים לספק הסברים מסוגים שונים לתופעה, ולחקור את תוקפם.

ניתן לחלק את שלל התאוריות המציעות הסבר לחלוקת העבודה המגדרית לשתי תאוריות עיקריות: התאוריה הכלכלית והתאוריה התרבותית. הראשונה מציעה לראות את חלוקת העבודה המגדרית כחסר חליפין. לפי תאוריה זו נשים וגברים החיים במשק בית משותף מחלקים את זמנם בין מטלות החיים השונות במטרה למקסם את הרווחים של המשפחה, כך שמי שיש לו/ה יתרון יחסי בשוק העבודה יי/יתן קדימות לשוק העבודה, ומי שיש לו/ה יתרון יחסי בטיפול בצרכי המשפחה יי/יתן קדימות לצרכי המשפחה. חלוקת העבודה, לפי הסבר זה, היא נייטרלית מגדרית ומבוססת על סחר חליפין בין עבודה בשכר לעבודה שלא בשכר: בן/ת הזוג שמרוויח/ה יותר בשוק העבודה קונה לעצמו/ה את הזכות לעשות פחות עבודות בית, ולהיפך.

אל מול הסברים אלו עומדת התאוריה התרבותית המציעה שמשק הבית, כמו זירות אחרות בחברה, הוא בין היתר במה שבה נשים וגברים מביאים לידי ביטוי את הזהויות המגדריות שלהם. הבסיס להסדרים החברתיים, לפי תפיסה זו, נשען על תפיסה תרבותית שבמרכזה חלוקה דיכוטומית של המציאות לספירה ציבורית וספירה פרטית, כאשר המאפיינים המרכזיים של הראשונה הם מאפיינים גבריים ושל השנייה נשיים. מאחר שעבודה בשכר על כל ביטוייה נתפסת כמאפיין גברי, בעוד שטיפול ודאגה לצרכי המשפחה הם מאפיינים נשיים, גברים ונשים מבטאים את הזהות המגדרית שלהם בנתיבים שונים: גבר יבטא את גבריותו על ידי הצלחה בשוק העבודה ובדומה, אישה תבטא את נשיותה דרך טיפול מיטיב בצרכי המשפחה. כלומר חלוקת העבודה המגדרית בתוך משק הבית משקפת את נטייתן/ם של נשים וגברים ל"עשות מגדר" ("doing gender").

שתי התאוריות הללו - המציעות הסברים שונים, ואף משלימים, לאותה תופעה - נחקרו בעיקר דרך הסתכלות על התנהגות של פרטים ומשפחות. בהרצאה אבקש לדון בחלוקת העבודה הממוגדרת והקשר שלה לדיכוטומיה בין הספירה הפרטית הציבורית דרך הפניית המבט למכניזמים מבניים (ברמת המדינה). למרות שחלוקת העבודה הממוגדרת בין הספירות היא אוניברסלית, קיימים הבדלים לא מבטלים בין מדינות הן בהיקף החלוקה והן באופייה. בחינת התאוריות השונות הללו באמצעות הפניית המבט למכניזמים מבניים, יכולה לגלות לנו את עוצמתה ושכיחותה של התופעה, את השלכותיה על אי-השוויון המגדרי, ואת המכניזמים המדינתיים שקשורים אליה.

אני לא הזונה בובה, אני 'המאדאם' - נשים סרסוריות בראי התקשורת

אודליה דיין-גבאי, דוקטורנטית בחוג לתקשורת, אוניברסיטה העברית

בשנים האחרונות, תופעת הזנות בכללה והמאבק לקידום החקיקה בנושא קיבלו בולטות בדיון הציבורי והתקשורתי בישראל. זאת כחלק בלתי נפרד מהעובדה כי החוק לאיסור צריכת זנות עבר בישראל בסוף שנת 2018 וגרר לתהודה ציבורית נוספת. הקביעה כי גברים לרוב נתפסים כ'אחר המקרב' ואילו נשים כמי שנושאות את עול הקורבן, נכונה פי כמה וכמה כאשר מדובר בתופעת הזנות בה החלוקה המגדרית מובהקת.

דרך פריזמה מגדרית בסיסית זו אבקש להאיר את התבנית הפרשנית שמציעה לנו התקשורת הישראלית אודות נשים סרסוריות בעשור האחרון (2008-18) כפי שזו באה לידי ביטוי באתרי החדשות 'הארץ', 'ynet' ו'וואלה'. מתוך ניתוח הנרטיבים בטקסטים אלו אבקש לחלץ תובנות על תפיסות מגדריות קיימות ואופן התמודדותן עם המתח שבא לידי ביטוי במפגש בין הזהות המגדרית לתפיסות של מיניות וכוח. נקודת המבט המגדרית והתקשורתית מרתקת בהקשר לסרסוריות, שזכות לא פעם לתואר "מאדאם", דווקא משום המורכבות בדמותן; מחד, לרוב מדובר בנשים בעלות ניסיון בתעשיית הזנות. מאידך, מדובר בנשים בתפקיד החזק לכאורה במשוואה בתעשיית הזנות, אלו שאינן נמנות על הצד של "הפועלות" אלא על הדרג הניהולי. האם וכיצד ניתן להתמודד עם הצטלבות שוליים מורכבת זו ומהן התפיסות התרבותיות שנחשפות כתוצאה מכך?

הרצאה זו תבקש לפתוח צוהר על המורכבות בשיח ובתפיסות המגדריות סביב דמות הסרסורית, דמות שוליים בתוך קבוצת שוליים של תופעת הזנות ולבחון כיצד לשפה ולאופן שימושה בתקשורת, יש את היכולת לעצב דיון מהותי בנושאים להם מורכבויות מגדריות, למשל כיצד הסרסוריות מוצגות כחזית של צבירת כוח בענף הנתפס כנצלני?

פיתוח קריירה בקרב נשים פלסטיניות בישראל : כוונות טובות וסביבה גדושת אתגרים.

הואזן, יונס, דוקטורנטית בחוג לאנתרופולוגיה, אוניברסיטת חיפה

מחקרים על פיתוח קריירה בקרב נשים מקבוצות מיעוט חושפים מכלול של חסמים חיצוניים ופנימיים – בעבודה, בבית, וברמה האישית – שתוצאותיהם הן מיעוט הזדמנויות לקידום והתפתחות מקצועית, שכר נמוך, ותחומי סמכות מצומצמים. במקרה של נשים פלסטיניות בישראל, החסמים מוחרפים בשל ההצטלבות של מגדר ומוצא אתנו-לאומי. בו בזמן, למרות החסמים הרבים, השתלבות של נשים בקריירות מקצועיות מחזקת משמעותית את יכולת המיקוח שלהן במשפחה ובחברה, משפרת את הרווחה הכלכלית שלהן ושל משפחותיהן, ותורמת להעלאת תחושת הערך העצמי והסיפוק הכולל שלהן. ניתוח ראיונות העומק עם האקדמאיות הפלסטיניות שופך אור על מצבן של אקדמאיות פלסטיניות ישראליות משלושה תחומי עיסוק (הייטק, משפטים, רפואה) בשוק התעסוקה הישראלי, מאיר את השיקולים שעומדים מאחורי בחירת המקצוע שלהן, ובוחן את האתגרים והחסמים (מבניים, אישיים, וחברתיים) המשפיעים על שלבי התפתחות הקריירה (שלב הבחירה, הכניסה לעולם התעסוקה, וההתקדמות). מחקר זה, בחן את מסלול פיתוח הקריירה של הנשים, את יכולת התמרון שלהן בין המשטרים הפטריארכליים השונים שמשפיעים ישירות על חייהן, את היכולת שלהן לשרוד את הדיאליקטיקה בין מבני הכח השונים ואת השפעת החוזה המגדרי על ההזדמנויות הנפתחות או נסגרות בפניהן בשתי הזירות, הביתית והתעסוקתית. מחקר זה מאתגר את החלוקה בין תרבות למבנה ההזדמנויות, ונכנס לעומק הבניית המנגנונים התרבותיים, תוך הבנה שהם אינם אפריוריים לשוק העבודה, אלא פועלים בשילוב הדוק עם מבנה ההזדמנויות ועם מדיניות מפלה/מעדיפה. מחקר זה התבסס על תיאוריית המיקומים המצטלבים על מנת להבין את האינטראקציה בין המנגנונים שונים של ההדרה והשליטה שחוות האקדמאיות הפלסטיניות בישראל בתהליך פיתוח הקריירה, ואת האופן שבו הם יוצרים מצבי שוליות ייחודיים, ואיתם מערכת של חסמים והזדמנויות ייחודיים העומדים בפני הנשים.

נשים קוראות איכה: קריאה מגדרית של מגילת איכה בקהילה הרפורמית ביפו

ד"ר אלעזר בן לולו, פוסט דוקטורנט במכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות שבאוניברסיטת בן-גוריון בנגב

הרצאה זו מבוססת על עבודת הדוקטורט שלי "מגדר, תפילה והכרה בקהילות רפורמיות ישראליות".

"השימוש בגוף של האישה במגילה הזו עושה עוול לכל הנשים. מוציאים אותנו כמו חיות טורפות או מי שאחראיות על כל הרוע בעולם. הגזמה. בינתיים מה שקורה בחוץ זה שנשים לא רוצחות – הן נרצחות. כל יומיים כתבה אחרת בעיתון. פה, ממש פה ביפו, ביוני האחרון היה רצח" (שרה, קהילת דניאל ביפו)

בערב תשעה באב נעשה המנהג בו מתקבץ קהל עדת ישראל בבתי הכנסיות לקריאת מגילת איכה. מגילה זו היא קובץ של חמש קינות שחוברו לאחר חורבן ירושלים ושובצו בספר כתובים בתנ"ך. הקינות זכו להתעניינות מחקרית רבה, כאשר אחד המאפיינים המגדריים הבולטים בהן הוא המוטיב של ירושלים המואנשת ומכונה "בת ציון", אשר בוכה ומקוננת כאישה אלמנה על חורבן העיר וגלות יושביה. בניגוד לגישה הרווחת במדעי היהדות שבחנה את המגילה כזירה טקסטואלית לשיקוף כאבו של העם הגולה, בהרצאה זו אציע דווקא לראות במגילה כזירה טקסטית לחשיפת תפיסות מגדריות ופוליטיות המערערות על הסדר המסורתי הפטריארכלי.

באמצעות ניתוח ביצוע של קריאת איכה בקהילת דניאל, קהילה רפורמית הפועלת ביפו מזה 20 שנה, אבחן כיצד חברות הקהילה מקיימות את הריטואל ובאילו משמעויות הן מטעינות את הקינות. אברר, כיצד הדימויים המגדריים והגופניים המאוזכרים בטקסט זוכים לפרשנויות חברתיות-אקטואליות ממש בזמן הביצוע.

לטענתי, הפרפורמטיביות שבקריאה, לרבות החזנות של אישה רבה, והפרשנות המופעלת על הטקסט, מבנה את הריטואל המסורתי לפרפורמנס מגדרי המאפשר לנשים להתחבר אל המסורת שהדירה אותן מתוכה. הרבה וחברות הקהילה מאתרות באיכה הסברים לתרחישים פוליטיים המערערים על הסדר המגדרי הדכאני. כך נעשה הריטואל היהודי אמצעי פוליטי המגויס לביסוס מאבקן של נשים להתקבל כשוות בזירה היהודית, ובחברה בכלל.

4. מושב: דרך הגוף

י"ר: ד"ר דורית אשור, מרכז לייפר, האוניברסיטה העברית

הכל נכתב בגוף. אנו כבר יודעות זאת, דרך גופינו שלנו. חוקרות פמיניסטיות האירו את הדרכים ללמוד דרך הגוף מנגנונים חברתיים של משטור הגוף הנשי, כמו גם ערעור של הגוף הנשי על הסדר החברתי והתנגדות לו גם במחיר סימונו כאחר וכבעייתי. במושב זה נבחן סוגיות הנלמדות דרך הגוף, כגון כיצד אלימות ממסדית נכתבת ומוטמעת בגוף, כיצד ההיסטריה הנשית מובנית ומיוצגת בכתיבתן של נשים וכיצד היא נכתבת על ידיהן מחדש, כיצד נשים אשר חוצות את הקווים המקובלים נתפסות כבוגדות, כיצד המיניות הנשית נחווית בקהילות דתיות סגורות וכיצד הן מערערות עליה דרך פרקטיקות של לימוד.

Amigas, Sisters: We Are Being Gaslighted": Obstetric Violence and Epistemic Injustice

ד"ר שרה שבוט כהן, ראשת התוכנית למגדר, אוניברסיטת חיפה

In "Making Loud Bodies 'Feminine,'" I focused on how obstetric violence is lived and experienced by women and why it is frequently described not only in terms of violence in general but specifically in terms of gender violence: as violence directed at women *because* they are women. For this purpose, I used feminist phenomenology to explain and account for the feelings that many victims of this violence experience and report, including feelings of embodied oppression, of the diminishment of self, of physical and emotional infantilization.

In this paper, I deal with epistemic aspects of the phenomenon of obstetric violence, mainly by observing the phenomenon from the perspective of recent theories on epistemic injustice, specifically through the concept of "gaslighting." I argue that a central part of obstetric violence has to do with laboring women being disbelieved, distrusted, and (unjustifiably) questioned regarding their violent laboring experiences and, more pressingly, with being made, themselves, to doubt their own experiences of violence. I show that this distrust operates both during the experience of labor and afterwards, when women attempt to tell others about their (violent) laboring experiences and to obtain epistemic recognition from these others. I emphasize that this experience of deep distrust needs to be taken not simply as a response to the phenomenon of obstetric violence: it must be recognized as a core part of the phenomenon itself.

In synthesis, I argue that to be a victim of obstetric violence means (also) to be continuously gaslighted: first by the medical staff and then by those who listen to the victim's story.

היסטריה ככוח התנגדות בספרות הנשים העברית

ד"ר חן אדלסבורג פוסט-דוקטורנטית בתכנית ללימודי נשים ומגדר, אוניברסיטת תל אביב

ספרות הנשים העברית עסקה בגיבורות היסטוריות כבר מראשיתה, החל מדבורה בארון שגיבורת סיפורה "דרך קוצים" סובלת משיתוק היסטרי, דרך אלישבע, עמליה כהנא-כרמון, יהודית הנדל, רות אלמוג, ועד אורלי קסטל-בלום. אך למרות שמחקר הספרות העברית עסק בצורה אינטנסיבית ביהודי הישן והחדש, תוך דיון מפורט בפגימותו הגופנית והמינית ובנטייתו להיסטריה, דמות האשה בספרות העברית טרם נחקרה על גילומיה ההיסטריים. מה משך את הסופרות העבריות אל השימוש בהיסטריה? איזה סוג של פוטנציאל היא מימשה? ומדוע הן היו זקוקות לה בעת כניסתן אל שדה הספרות העברית? התשובה לשאלות הללו טמונה בכך שלהיסטריה יש כוח אישי ופוליטי המאפשר לה באופן פרדוקסלי להיות חתרנית ושמרנית בו זמנית, פרטית וציבורית, נענית ומסרבת ולמעשה גורמת לקריסת ההבדלים המייצרים עבורנו את הסדר הסימבולי.

בעוד ההמשגות הפמיניסטיות של ההיסטריה מבינות אותה כפרפורמנס תיאטרלי ולוחמני בעל מסר אידיאולוגי (כך למשל אצל הלן סיקסו, קתרין קלמנט ואיליין שוואלטר), תיאורטיקנים אחרים הדגישו דווקא את המבנה שלה (כך למשל אצל ז'אק לאקאן וסלבו ז'יז'ק). בהרצאה זו ברצוני להתמקד בחיבור שבין שני סוגי ההמשגות הללו ולבחון את ההשלכות שלהם כשמדובר בתופעה טקסטואלית – כיצד משפיעה ההיסטריה כצורת כתיבה על יחסי המחברת עם קהל הקוראים.

השימוש של הסופרות בהיסטריה קשור גם לרגש האהבה. כפי שמציין פרויד, לאהבה יש תפקיד בחתרנות של ההיסטריה. התאהבותה של המטופלת ההיסטרית בו, תהליך אותו הוא כינה "העברה", היא למעשה צורה של התנגדות לטיפול. כפי שמדגיש מלאדן דולאר, המטופלת מציעה את האהבה כמעין "פיצויו" על חסימתה את גישתו של המטפל אל הלא-מודע שלה. אם כן, ההעברה היא תוצר של התנגדות היסטורית. כשמדובר בטקסט היסטרי, הקורא הניצב מולו מוצא עצמו בעמדת "הסובייקט שאמור לדעת", מי שבכוחו לפרש את ההיסטריה ולרפא אותה, אך בהכרח נכשל בכך בשל העודפות, הגודש הרגשי והיעדר הקוהרנטיות של הטקסט. לכן, ההיסטריה, המייצרת דפוס ייחודי של יחסים בין המטופלת והאנליטיקאי, הופכת גם לדפוס מסוים של יחסים בין הטקסט והקורא/ת. הטקסט ההיסטרי מאפשר לקוראים אופן מסוים של אהבה אותו ביקשו הסופרות הנשים במיוחד, כפי שאדגים מיצירותיהן של עמליה כהנא-כרמון ואידה צורית.

בגיידה במולדת, הבושה והפגיעה בכבוד האומה: סיפורה "אויבת העם" טלי פחימה

ד"ר הדס כהן, פוסט דוקטורנטית בפקולטה למשפטים, בר אילן, מרצה, מרכז לייפר למגדר, האוניברסיטה העברית

הבגיידה במולדת הינה אחד מהפשעים החמורים ביותר אותם יכולים לבצע אזרחי המדינה, ובישראל הינו אחת משתי העבירות היחידות עליהן ניתן עונש מוות. במאמר זה אני מציעה לחשוב על מונח הבגיידה במולדת באופן שונה מהדרך הפורמלית בה הוא מוגדר בחוק ובמערכת המשפט. ב"חצייתם את הקווים" מנכחים ה"בוגדים" את הגבולות והטאבוים אותם אסור לחצות, ולפיכך התגובה הציבורית כלפיהם מחד חושפת את החוזה החברתי הקושר את היחיד או היחידה המואשמים בבגיידה לחברה, ובו זמנית היא קובעת את גבולות הפעילות הפוליטית המותרת להם. על מנת לעמוד על מורכבות ומשמעות תגובה זו, אשתמש במודל הכבוד שהגתה המשפטנית אורית קמיר, המחלק את המושג כבוד לארבע תתי קטגוריות המתווה כל אחת מערכת שונה של זכויות וחובות בין התושבים לבין המדינה, ובינם לבין לחברה בה הם חיים.

במאמר אנתח את המקרה של טלי פחימה, אשה ישראלית יהודייה, אשר בשנת 2004 הועמדה לדין בגין בגיידה במולדת, וזאת לאחר שנעצרה במעצר מנהלי והיתה האשה הישראלית היהודייה הראשונה כנגדה נעשה שימוש במעצר מסוג זה. במקביל נחשדה פחימה בקיום מערכת יחסים רומנטית עם זכרייה זבידי, אז מראשי גדודי אל אקצה בג'נין, ובגינה היא הוקעה בישראל. מטרת הניתוח של המקרה

של פחימה תוך שימוש במודל הכבוד, הינה לחשוף את הבנייתם של סנטימנטים ומיתוסים לאומיים ואת מנגנוני הכח הממשטרים ציפיות לנאמנות של אזרחים ישראלים, המושתתות על מגדרם ועל זהותם של אילו החשודים בבגידה במולדת. באמצעות שימוש במתודולוגיה של ניתוח שיח ביקורתי אני מתייחסת לתגובה הציבורית למקרה של פחימה כתגובה פוליטית, אשר מחד משקפת את הדרך בה מנסה החברה הנבגדת להשיב את כבודה עקב הקלון שהטילה עליה ה"בוגדת" ובו זמנית היא ממשטרת ומחנכת את הנאמנות הנדרשת מהם.

מיניות ומגדר בחברה החסידית בימינו

ד"ר נגה בראור-בינג, החוג לחינוך האוניברסיטה העברית

מחקרי עוסק בחקר החברה החרדית- חסידית עכשווית בדגש הפרשנות המגדרית והמיניות של נשות החסידות בימנו. במסגרתו אני בוחנת סוגיות מגדריות בתוך החברה החרדית בימינו, סביב מושגים של סגפנות, מיניות, זוגיות ועוד. בתוך החברה החסידית אני מתמקדת בשלושה חסידיות: גור, תולדות אהרון וסלונים. בד בבד לשונותן ולמוצאן הגאוגרפי, הן מהוות מכנה משותף בכל הנוגע לכללי שמירת התא המשפחתי חסידי בעיקר סביב 'חומת הקדושה' הדוגלת בהחמרה ובסגפנות מינית בחיי הזוג החסידי. המחקר משלב בין ניתוח טקסטים חסידיים בעיקר של חסידות סלונים, גור ותולדות אהרון לבין 'מחקר שטח', הכולל תצפיות, ראיונות ועוד.

אחת משאלות היסוד במחקרי, עומדת על טיב היחסים בין הפנים לחוץ במקומן של הנשים החרדיות. מאחר ובמציאות 'חברת הלומדים', נשים יוצאות לשוק העבודה בעוד הגברים לומדים בכתלי בית המדרש יש על הנשים לשאת את עול פרנסת המשפחה אשר לעיתים גם נמצא מחוץ לגטו החרדי ומאיך עליה לשמור ולהוביל את כללי החמרה הנוקשים והרדיקלים בכל הקשור לתחום המיניות ומערכת היחסים הזוגית והמשפחתית. פער זה מייחד את הנשים החסידיות יותר מהליטאיות בשל העובדה כי הציבור החסידי מקפיד על חומרות וכללי צניעות רדיקלים בקשת החרדית. על פער זה מגשרות נשים באמצעות קיום ושמירה על מקום נשי בו הן לומדות יחד מתוך הטקסטים החסידיים שנכתבים על ידי האדמו"רים ודרכן גם משתפות זו את זו באתגרים אשר מציבה להן הנורמה הנוקשה בתחום המיניות והאינטימיות הזוגית. בהרצאה הציג את ממצאי המחקר אשר פותח צהר לעולם הנשים החרדיות ולמתח בו הן מצויות בין הקפדה ונוקשות ביחס למיניות וביחס לנשיותן במקביל לדרישה הגברית מהן לצאת החוצה לעולם הרחב ולפרנס את הבית.

5. מושב: פמיניזם: בין שינוי לקיפאון ונסיגה

יו"ר: פרופ' פרנסס רדאי, הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית (אמריטה), המכללה למנהל.

ה'מאבק הפמיניסטי' מעולם לא היה מאבק אחד, אלא מגוון מאבקים לשינוי. אבל מאבקים אלה נעים כל הזמן על צירים שבין שינויים פורצי דרך ובין קיפאון ולעתים אף נסיגה, שראוי להיות מודעות אליהם. במושב זה נבחן השלכות מאבקים פמיניסטים דרך שאלות כגון כיצד לייצר מאבק המכבד את המאבקים הנפרדים המתרחשים בקבוצות פמיניסטיות, שונות אך פועל ליצירת רשת של מאבקים משותפים? כיצד קולנוע נשי מייצר שפה חדשה לייצוג העבר וקידום אתיקה שבליבה אי סליחה ומתווך תהליכים מורכבים של שבירת טאבו, חשיפת האמת, אקטיביזם פמיניסטי רב משלבי? כיצד נשים מיישבות בכתובה שלהן בין אינדיבידואליות נשית, דת וסוגיות פוליטיות? ומה ההצעה של הפמיניזם לגברים ולכינונה של גבריות אחרת?

בין דמוקרטיה רדיקלית לדמוקרטיה מטפלת: שאנטל מוף וג'ואן טרונטו כדרכים פמיניסטיות להגן על הסדר הדמוקרטי

פרופ' אורלי בנימין, המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן

רעיון הדמוקרטיה הרדיקלית של שאנטל מוף דורש מפמיניסטיות לחפש דרכי התחברות ודיאלוג עם מי שאינן חושבות כמוהן. רעיון הדמוקרטיה המטפלת של ג'ואן טרונטו דורש מפמיניסטיות לפעול לסילוק עקרונות השוק מהפעלת מערכות החינוך, הבריאות והרווחה לטובת הפעלה דיאלוגית של מרחבי טיפול. שני הרעיונות מציינים במרכזם אזרחית פמיניסטית פעילה בסביבתה ופעולה משותפת סולידרית מתמדת של התנגדות לנאו-ליברליזם. נשים נדרשות כיום לחשוף את השלכותיה הקשות והמפרקות של אזרחות שוק ואת הרסנותם של עקרונות השוק בהפעלת שירותים חברתיים. עלינו לבסס סולידריות מעבר למיקומים מוצלבים ולקיים מאבק משותף באופן שיאפשר לנשים מכלל ההקטגוריות חברתיות לשתף פעולה נגד התנסויות ההדרה המגוונות ממעגל האזרחים הזכאים להתייחסות ראויה, ובכלל זה, אזרחיות הראויות להגנה מאלימות. הדרך הפמיניסטית המסתמנת כרגע לפעולה נוכח מגמת עלייתה של האנטי-דמוקרטיה היא **intersectional solidarity** כלומר מאבק המכבד את המאבקים הנפרדים המתרחשים בקבוצות פמיניסטיות שונות אך פועל ליצירת רשת של מאבקים משותפים. תרומתה של שאנטל מוף לארגונו של מאבק כזה היא במחויבות שהיא תובעת לא להפקיר את האוכלוסיות שלוקחות חלק בתנועות הפופוליסטיות אלא לעשות מאמץ לדיאלוג עמן על מנת להבליט פתרונות חלופיים למענים שהפופולזם מציע. תרומתה של ג'ואן טרונטו לארגונו של מאבק כזה היא במחויבות למאבק נגד עקרונות השוק בכל המרחבים הטיפוליים והחברתיים שבהם אין מקום לעקרונות שוק ובהם אין עקרונות השוק אלא אמצעי להרס יחסי הטיפול המגוונים.

את טיעוניי אמחיש ביחס לתופעת הנשים המפרנסות בעוני ומאמציהן למשא ומתן מול רשויות הרווחה לחיזוק נגישותן לתמיכה חומרית. באמצעות ראיונות מובנים שנערכו עם 90 אמהות המפרנסות בעוני. אדון ברגש הטינה הנחוה על ידי האמהות, רגש שמאבק מתמשך כזה עשוי לגייס ולתרגם להתחזקות המאבק הפמיניסטי למען סדר דמוקרטי בישראל.

The Association Between the Female Individuality and National Political Issues in the Literary Works of contemporary Palestinian Female Writers

ד"ר דינה אבו עוביד, אוניברסיטת בר אילן

The aim of this study is to examine the connection among female individuality and national-political issues in contemporary Palestinian women's writing who live in Israel, West Bank, and diaspora. By analyzing a representative set of works written since 1987 by selected popular Palestinian female writers living in Israel, West Bank, Jordan and the United States, this study seeks to discern the various stylistic and thematic ways through which the writers connect personal (including women's private experiences and patriarchal social relationships), and national-political issues (including those that relate to home and exile, nation and nationality, and collective identity). The study will investigate how Palestinian female writers in different geographic and cultural locations connect female individuality with nationality not to establish the national Palestinian identity; rather, they combine the two to establish their female identity. My research will investigate how the writers negotiate the challenges of the emergent ethnic, gender, and religious complexities they live with, using combined rational and emotional debates based on women's real lives and experiences, their female bodies, and discourses of reason in a quest for their female identity.

The research assumption is that in order to examine the connection among female individuality, religion, and political issues, it is necessary to examine the literary works written by women writers from a variety of geographical locations in order to achieve a more coherent, reliable, and valid study that relates to and represents the range and variety of Palestinian women writers as much as possible.

פמיניזם 'מזרח-מערב', נישואים כפויים ואונס: המקרה של קמבודיה

פרופ' רעיה מורג, המחלקה לתקשורת ולעיתונאות, האוניברסיטה העברית

ההרצאה תתאר, לראשונה, את הצמיחה הניסית של הדור הראשון והשני של בימאות קולנוע בקמבודיה לאחר הרצח המסיבי של יוצרי הקולנוע, שריפת ארכיוני הסרטים והרס התעשייה בתקופת פול פוט והקומוניסטים הקמבודים (החמר רוג') - 1975-1979. ארבעים שנה לאחר שהאמת לגבי שלטון האימים של החמר רוג', שרצח רבע מבני העם הקמבודי, הושתקה על ידי המשטר, הקולנוע הנשי מציג בנחישות את האמת ההיסטורית. הסרטים העלילתיים והדוקומנטריים, שהם ברובם אוטוביוגרפיים, לא רק שוברים ארבעים שנות שתיקה אלא גם עוסקים בנושאים הנתפסים כטאבו בקמבודיה בת הזמן - המשת"פיות הרצחנית בתוך המשפחה הביולוגית (או זו הסימבולית), נישואים כפויים ואונס. למרות ההתעלמות הגורפת של המערב ושל המחקר הפמיניסטי מהג'נדרסייד (gendercide) הקמבודי במשך עשרות שנים, הדוקו-אקטיביזם הפמיניסטי מסייע למאות אלפי הנשים שהיו קרבנות של נישואים כפויים ואונס להפוך לעדות במשפט הבינלאומי המתנהל בקמבודיה בעשור האחרון נגד רבי-המרצחים של החמר רוג', ומתעד את התהליך. בלב הגל הקולנועי הזה ממוצב שלב חדש בהיסטוריה של ייצוג רצח-עם בקולנוע, שכן, לראשונה, הסרטים הדוקומנטריים מציגים עימות פנים-מול-פנים בין הבימאית-השורדת לבין המרצח. זאת, בעוד אנשי החמר רוג' לשעבר עדיין מתגוררים בכפרים ליד קרבנותיהם-לשעבר ומחזיקים בעמדות כוח. הקולנוע שנוצר על ידי נשים מתווך תהליכים מורכבים אלה (שבירת טאבו, חשיפת האמת, עדות, אקטיביזם פמיניסטי רב-משלבי ודוקו-אקטיביזם בחברה לאחר autogenocide), על ידי בריאת שפה חדשה לייצוג העבר וקידום אתיקה שבליבה אי סליחה. ניתוח הרדיקליות של אי הסליחה משלר וניטשה ועד אמרי ודרידה, על ייצוגה בקולנוע הנשי, מעלה שאלות כבדות משקל לגבי תפקיד הקולנוע ככלל והקולנוע הנשי בפרט ביצירת קהילות אתיות בתקופה שלאחר רצח עם.

הפגיעה הנרקסיסטית המובנית בחיברות המסורתית לגבריות

אורי פריד, M.S.W - מרצה מן החוץ, ביה"ס לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית, האוניברסיטה העברית. מטפל ב"מרכז תמר" - מרכז ציבורי לטיפול בנפגעי ונפגעות תקיפה מינית בגירים.

התנועה הפמיניסטית קידמה מאד את החשיבה אודות נשיות, ואודות ייצוגי האובייקט הנשיים המופנמים אצל היחיד/ה ובקרב החברה. אלא שבד בבד לתהליך זה, נותרו המסמלים של האובייקטים הגבריים כבולים תחת מבני חשיבה ארכאיים, כאלו אשר הותירו את חקר הגבריות שנות אור מאחור. נוכחותה של הגבריות כקטגוריה מגדרית ריקה פוגעת אנושות בכל חלקי החברה, גברים, נשים וילדים.

מטרתה של הרצאה זו להציע ניתוח פמיניסטי פסיכואנליטי של תהליכי החיברות לגבריות, ולהצביע על כך שההבנייה הגברית המסורתית מבוססת על התפתחות פתולוגית על הציר הנרקסיסטי. חרף לאקונה זו המתבטאת גם בחשיבה המגדרית הפסיכואנליטית הקלאסית, ממשיכה התיאוריה להילמד ולהתרחב ומולידה העברה בין דורית של פגיעות נרקסיסטיות בייצוגי האובייקט הגבריים של כולנו.

הנחת היסוד הפסיכואנליטית הקלאסית אודות התפתחות היחיד והחברה, מציבה את היכולת לשאת תסכול בבסיס המשימה ההתפתחותית האנושית. יכולת זו מתפתחת מתוך מפגש עם הערכאה האוסרת, או דמותו של ה"אחר", אשר מרחיבה את המבנה הדיאדי לכדי מבנה טריאדי גמיש, ומיוצגת לרב על ידי המונח "שלישי" בתוך מערכות יחסים בינאישיות. המסמן של השלישי מזוהה עם דמות האב, או עם חלקים מופנמים של דמות האב בקרב האם. אלא, שהמהלך המסורתי של "קבלת עול" השלישי, מזוהה עם "הכחשת תלות" ומביא למעשה ל"שנאת מציאות" על מגבלותיה וחלקיותה. זאת לטענתי, תוך מאבק איתנים לשימור המבנה ההיררכי הפטריארכלי מתוך הרגישות הנרקסיסטית המובנית בצורת חשיבה זו.

בהתבסס על כתביהם של פרויד, הורני, בנג'מין, לאקאן ואוגדן, וכן על מקורות מספר הזהר, אבקש להציע חלופה מגדרית לתהליכי החיברות הגבריים, כזו אשר מזמינה "ניעות מגדרית" רחבה וגמישה יותר, ואשר תוכל להחיל שיח מגדרי אינטגרטיבי גם אודות ייצוגי האובייקט הגבריים.

**6. פאנל: חוקרות כותבות ומפרסמות: על הוצאה לאור של ספרים פמיניסטיים בישראל
המסע מרעיון בראשה של הכותבת אל הקוראת**

מנחה: בילי מוסקונה לרמן

פתיחתן של התוכניות ללימודי מגדר הביאה עימה גידול במספר המחקרים שנערכו ונכתבו בישראל מפרספקטיבה פמיניסטית על סוגיות מגדריות. עשרות נשים כבר סיימו עבודות דוקטורט ותזה, חלקן הגדול פרסמו, כנדרש מהן, מאמרים בכתבי עת בעולם ובארץ, וכולן מבקשות בדרך זו או אחרת להפיץ את הידע שייצרו. בין השאר משום שזו אחת המשימות של חוקרות פמיניסטיות שמבקשות לשנות את יחסי הכוח, ולאטגור את המבנים החברתיים והתפיסות הקיימות.

הפאנל המוצע יפגיש לשיחה חוקרות שהתעקשו להשלים את המסע שלהן עם הוצאה לאור של ספר לקהל שאינו אקדמי בהכרח, ודווקא בעברית. זאת כחלק ממימוש האג'נדה הפמיניסטית שלהן המבקשת לקדם הנגשה של ידע פמיניסטי במרחבים ציבוריים, גם אלו שאינם בהכרח פמיניסטיים.

את הפאנל תנחה בילי מוסקונה-לרמן, עיתונאית ובוגרת המחזור הראשון של התואר השני בתוכנית ללימודי מגדר באוניברסיטת בר אילן. בעזרתה יציגו המשתתפות בפאנל תובנות עיקריות מהמסע שעשו עם הוצאתם של הספרים לאור. מטרת הפאנל, היא להציע נקודת מבט נוספת על תהליך ההפצה של ידע פמיניסטי בישראל, ולשתף בניסיון שצברו הדוברות בתהליך ההוצאה לאור שהינו מאתגר תמיד, ובפרט כשמדובר בטקסטים פמיניסטיים. כל זאת לטובת סטודנטיות וחוקרות נוספות שחושבות לעשות את הדרך הזו בעצמן, בין השאר כדי לאפשר את המשך הרחבת מפעל הפצת הידע המשותף של קהילת חוקרות המגדר בישראל.

שמות הספרים והמציגות:

אז איך קוראים לך עכשיו? על הבחירה של נשים וגברים בשם המשפחה לאחר הנישואין, דר' מיכל רום

נתערב שתצליחו, התבוננות מחודשת על תהליך התערבות עם נערות מאוכלוסיות מתייגות, דר' סיגל אופנהיים שחר

בזכות ההזדקנות, דר' כרמל שלו

מה את מבינה - נשים כותבות על מלחמה בספרות העברית דר' יעלי דקל – על ספרה של דר' יעל לוי חזן ז"ל

7. מושב: פמיניזם משילולי בישראל: דיון בזנות, אמהות, פונדקאות וטרנס-פמיניזם

יו"ר: ד"ר הילה שמיר, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב

בשנים האחרונות התפתח גוף כתיבה אקדמית סביב "פמיניזם משילולי" (Governance Feminism). מחקר הפמיניזם המשילולי מבקש לבחון את ההשתלבות של סוגי פמיניזם שונים במערכי כוח מדינתיים ואחרים, ולאפשר הסתכלות ביקורתית, רפלקסיבית, פנים-פמיניסטית, על הפיכת רעיונות פמיניסטיים מטיעונים ביקורתיים לאסטרטגיות משילוליות, תוך בחינת העלויות והתועלות, המנצחות והמפסידות בתהליכים אלה. בפאנל זה, לאחר הצגת מושג הפמיניזם המשילולי, שלוש חוקרות יציגו את מחקרן ביחס לשלושה מופעים של הפמיניזם המשילולי בישראל: הרגולציה של הסחר בבני אדם למטרות זנות ושל הזנות, פרשת ילדי תימן, מזרח ובלקן, והרגולציה של הפונדקאות. מתוך העיסוק בשלושת התחומים השונים הללו הפאנל יציע חשיבה ביקורתית משותפת על דפוסי המפגש בין רעיונות פמיניסטיים ופעילות פמיניסטיות למשילוליות, תוך בחינת דרכי פעולה פמיניסטיות אלטרנטיביות ומתקנות שפועלות מתוך אחריות ומודעות לכלל השלכות המפגש המורכב בין רעיונות פמיניסטיים למנגנוני כוח ומשילוליות, ומתוך הקשבה לקולות של קבוצות מודרות שמרוחקות מאותם מנגנוני כוח.

המאבק בסחר בבני אדם למטרות זנות בישראל – פמיניזם רדיקלי נאו-ליברליזם, גבולות, ומדינה

ד"ר הילה שמיר, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב

הרצאה זו תציג את מונח הפמיניזם המשילולי כפי שפותח בספרות, ותעשה בו שימוש לניתוח המאבק בסחר בבני אדם למטרות זנות בישראל. הסחר בבני אדם למטרות זנות עלה למודעות הציבורית בישראל באמצעות אקטיביזם פמיניסטי החל מתחילת שנות ה-2000. כעשור לאחר מכן ישראל נחשבה אחת המדינות היחידות שהצליחה להביא למיגורה, או לכל הפחות להפחתה משמעותית ביותר, של תופעה זו. את המהלך האפקטיבי להתמודדות עם התופעה הובילו פעילות פמיניסטיות (ובכלל זה גם חברות כנסת ועובדות מדינה) וארגונים פמיניסטיים. ההרצאה תסקור את המהלכים שננקטו להתמודדות עם התופעה, תוך בחינת תפקידו של הפמיניזם המשילולי במסגרתה, ותבחן את העלויות והתועלות של מהלך זה עבור קורבנות סחר, מהגרות עבודה, ועובדות מין ישראליות. בחינה זו תעסוק גם בממשק של הפמיניזם המשילולי עם אסדרת הזנות בישראל בשנה האחרונה, תוך דיון בחוק איסור צריכת זנות (הוראת שעה ותיקון חקיקה), תשע"ט-2019.

"מוסר של אחריות" - הפמיניזם הישראלי ופרשת ילדי תימן, מזרח ובלקן כמקרה בוחן

נעמה קטיעי, עמותת עמר"ם

במהלך שנותיה הראשונות של מדינת ישראל נותקו אלפי תינוקות ופעוטות ממשפחותיהם, רובם המוחלט משפחות עולים מארצות המזרח. ברבים מהמקרים ארגוני נשים שעסקו בבריאות ורווחה ביישוב העברי המתחדש היו מעורבים בהליך הפרדת הילדים מהוריהם. ניתוק זה הוסבר פעמים רבות כנורח בריאותי, היגיני או סוציאלי, כאשר נשים, החל באחיות ועובדות סוציאליות ועד בכירות ומנהלות בארגוני נשים כגון ויצ"ו והדסה, בלטו במיוחד כסנגוריות ואף כמוציאות לפועל של הרחקת הילדים ממשפחותיהם. בהרצאה זו אבקש להסביר כיצד ארגוני נשים שחרטו על דגלן לקדם זכויות ורווחת נשים שיתפו פעולה עם עוולות היסטוריות מסוג זה. אתיחס לעיוורון הגישה הפמיניסטית הסוציאליסטית לסוגיות של גזע, ובפרט להבניה של אימהות צעירות ממוצא מזרחי כקורבנות שיש להציל מגברים מזרחים שסומנו כאלימים וכבועלי קטניות, ולהבניה של ילדיהם כמי שיש להציל מהמשפחה המזרחית. לבסוף אבקש לדון בשאלת הקשר בין אירועים אלה לתנועה הפמיניסטית הישראלית כיום. בתגובה לאמירות כגון "הנשים הללו מילאו הוראות שניתנו על ידי גברים" או כי ארגונים אלה אמנם הובילו על ידי נשים אך אינם "פמיניסטיים" אבקש לטעון בהתאם לגישת הפמיניזם המשילולי הקורא למוסר של אחריות, כי עד שלא יכיר השיח הפמיניסטי הדומיננטי בישראל בהיסטוריה זו הוא ימשיך לנכר נשים מאוכלוסיות מסורתיות שאינן יהודיות ואשכנזיות, ואף מחמיץ הזדמנות חשובה לביקורת עצמית הכרחית בנושא זה בעת הנוכחית.

פונדקאות ופמיניזם - בין הסימבולי למטריאלי

ד"ר מעין סודאי, התכנית ללימודי נשים ומגדר והפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה

ישראל ידועה כמדינה פרו-נטליסטית המעודדת ילודה ומקדשת את קשר ההורות הביולוגי. בתוך כך, הופעתן של טכנולוגיות פריון ופונדקאות בפרט יצרה מגוון של התקשרויות והסכמים בין מי שמבקשים להיות הורים, לבין נשים המסוגלות לסייע להם. הנסיבות והמניעים של נשים להיות פונדקאיות מצויים במוקד השיח הפמיניסטי בישראל מאז חקיקת חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד) בשנת 1996. בהרצאה זו אבקש ראשית לתאר את תרומת השיח הפמיניסטי שקודם על ידי ארגוני נשים וחברות כנסת לעיצוב הסדרי הפונדקאות בישראל ולהיווצרותו של "שוק פריון מוכחש". שנית, אבקש לעמוד על מגבלות התיאוריות הפמיניסטיות האורתודוכסיות: פמיניזם תרבותי, רדיקלי ותרבותי ללכוד את מגוון האינטרסים והמוטיבציות של נשים פונדקאיות בישראל ובתוך כך לפעול למען. בהתאם לגישת הפמיניזם המשילותי, אציע לזנוח את הגישה הסימבולית לבחינת סוגיית הפונדקאות ולאמץ גישה ריאליסטית-חלוקתית המתבססת על מגוון הקולות של נשים פונדקאיות.

בין טרנס-פמיניזם למשילות: קהילות טרנסיות במשפט הישראלי

ד"ר עידו קטרי, אוניברסיטת טורנטו

בהרצאה זו אתמקד בשני נושאים קוטביים של המאבק הטרנסי אשר נידנו בשנים האחרונות בבית המשפט העליון בישראל, הכרה משפטית ביחידים ובמשפחות שבראשן הורה טרנס/ית ותנאי הכליאה בבית הכלא של א/נשים על הקשת הטרנסית. ביחס להכרה משפטית, מחד, הכיר בית המשפט העליון בזכותם של קהילות טרנסיות על שלמות הגוף ומאידך ההכרה בזכותם של א/נשים טרנסים להשתמש בגופם על מנת להפוך להורים מערערת הנחות יסוד על אמהות ומאיינת את ההכרה ביחיד. ביחס לכליאה בבית הסוהר, מחד הפסיקה העוסקת בנושא הניבה את האמרה המשמעותית ביותר ביחס לזכות החוקתית לשוויון של קהילות טרנסיות ואף אסרה על שימוש בבידוד ובהפרדה על רקע זהות מגדר, ומאידך פרקטיקות הבידוד וההפרדה ממשיכות ומשפיעות במיוחד על נשים טרנסיות. על מנת להבין מגמות הפכות אלו, ההרצאה תבקש להשתמש במסגרת התיאורטית של הפמיניזם המשילותי על מנת להצביע על הדרכים שבהן פרספקטיבות שונות על חוויות החיים הטרנסיות מתורגמות לשאיפות למשילות, כיצד שיח פמיניסטי משפטי ותיאורטי מבנה ומגביל את הטענות הטרנסיות, ולחשיבה מחדש על הפער בין מה שהחוק אומר עצמו ואיך שהוא מתווה את מציאות החיים של קהילות טרנסיות.

8. מושב: פמיניזם: אתגרים חדשים או פתרונות חדשים לאתגרים ישנים

יו"ר: פרופ' דפנה יואל, בית הספר למדעי הפסיכולוגיה ובית הספר סגול למדעי המוח, אוניברסיטת תל אביב

מושב זה ממפה כמה אתגרים עכשוויים העומדים בפני תיאוריה ופוליטיקה פמיניסטית ומציע דרכים להתמודדות. המושב מאיר היבטים שונים של המתח בין ארגז הכלים הביקורתי והצורך בעיצוב של צורות חדשות של פעולה ומחשבה.

מחשבות על חירות, ביקורת ושייכות

ד"ר מירי רוזמרין, התכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר אילן

ההרצאה באה להצביע על הצורך לחשוב מחדש על המשמעות של הביקורת בהקשרים פמיניסטים, ובעיקר את האפשרות לתת משמעות לשייכות של הסובייקטית הביקורתית למרחב אותו היא מבקרת. אטען כי בתפיסה המקובלת של ביקורת פמיניסטית כמהלך מתמיד של ערעור וחשיפת המציאות הכוחנית מאחורי מבנים מקובלים של היומיום, כל היבט של שייכות לקבוצה ומערכת תרבותית וערכית נתפסת כמגבלה וכישלון. המאמר יציג את המחירים הפוליטיים של תפיסה זו של ביקורת ויצג תפיסה אלטרנטיבית של יחסי ביקורת חירות ושייכות. מתוך דיון ברעיון הביקורת כפי שמופיע אצל ג'ודית באטלר וחנה ארנדט אטען כי ניתן לחלץ תפישה של ביקורת פמיניסטית המקבלת כנקודת מוצא את השייכות לעולם בו חיים בני אדם עם תפיסות שונות לגבי המציאות, וכי ריבוי זה הוא תנאי לחירות ולשיח פוליטי דמוקרטי.

איך כתבים אהבה בפמיניסטית? קריאה ב'השפעה בלתי הוגנת' לרונית מטלון ואריאל הירשפלד

ד"ר רוני הלפרן, התכנית ללימודי נשים ומגדר, אוניברסיטת תל אביב

האם וכיצד ניתן לייסד מפגש של אהבה ותשוקה בין שניים, גבר ואשה, לאור היסטוריה תרבותית, מחשבתית ופוליטית שמציבה אותם בהמשגה בינארית האחת כניגודו של האחר, כלומר ביחסים המבוססים על מחיקת ההבדל? איריגארי מציעה שזהו חזון אפשרי. היא מקדמת תרבות של אהבה המבוססת על ההכרה בהבדל המיני, על הניסיון (האתי) לגלות את האחר כאחר: אחר שאני אף פעם לא אהיה, ואף פעם לא אדע, שנתר בלתי נגיש ומעבר לי. ההכרה העמוקה הזאת באחרות של האחר: שיש בה ויתור על שליטה, על התמזגות ועל צריכה מעקלת, היא התנאי הנחוץ לאהבה וליחס הרמוני מסדר אחר שאיריגארי מציבה כאופק להתכוונות פרטית וחברתית גם יחד. איריגארי מבקשת לחשוב על אהבה כקשר המתקיים כחס בין שני סובייקטים, כלומר כחס אינטרסובייקטיבי המחוייב לשמור ולהגן על השניים כשניים, כשם כותרת ספרה: to be two. מבחינתה, להיות ולהשאר שניים בתוך זוג, בכל הצורות של הזוגיות, בכל המפגשים בין נשים לבין גברים, פירושו מודל שלא רק משתחרר מהאגרסיביות או הקונפליקטים הבין מיניים/ מגדריים, אלא מבוסס על הישג וביסוס הזהות העצמית של האחת/ד ומדגיש את הצורך בנאמנות עצמית. איך ניתן לקיים את 'השניים' כצורה של הדדיות? כותרת ספרה I love to you, 'אני אוהבת אליך' מסבירה את האפשרות באמצעות השיבוש הדקדוקי המכוון בכותרת. אהבה צריכה אם כן לשפה עם תחביר חדש.

אני רוצה לעצור לצד רומן המכתבים **השפעה בלתי הוגנת** שכתבה רונית מטלון עם אריאל הירשפלד, לקרוא בו לאור דבריה של איריגארי, ולטעון שהוא מציע ביצוע מרתק לרעיונות הללו, כשהוא הופך את הטקסט הספרותי למעבדה וחממה לפיתוח יחס של אהבה מסדר אחר.

חיפוש אחר גברים טובים דיים בתוך סערת הבקלאש

פרופ' דפנה הקר, ראשת התוכנית ללימודי נשים ומגדר, אוניברסיטת תל אביב

בהרצאה אתיחס לאקטיביזם מגדרי של גברים בישראל. מצד אחד, אתיחס לפועלם האפקטיבי של ארגוני הגברים הגרושים, ולדרכים הלא-לגיטמיות הכלולות בו. פייק ניוז ושיח מאיים ואלים של ארגוני הגברים הגרושים תרמו ליצירת פניקה ציבורית אודות מצבם הקשה, לכאורה, של גברים בגין הליכי הגירושים שהם עוברים. פניקה זו חלחלה לשדות הטיפול והמשפטי העוסקים בגירושים, ולהחלשתן הדרמטית של נשים בהליכי גירושים. מאבקם של ארגוני הגברים הישראלים הוא חלק מתגובת נגד גלובלית למאבק הפמיניסטי ולהישגיו.

מצד שני, אתיחס לאקטיביזם של גברים פמיניסטים בישראל. בהישען על מחקרה של מיכל זאבי, אראה עד כמה מעט פעילים פמיניסטים גברים יש, ועד כמה הם מבודדים בשדה. אעזר בכתיבה של ננסי לויט ושל קי לי מגן, ואציע את המושג "גבר טוב דיו" כדי לטעון בדבר חשיבות שילובם של גברים במאבק הפמיניסטי.

האתגר הכפול המונח לפתחנו הוא להחליש את ארגוני הגברים המיזוגנים, לחזק את האקטיביסטים הפמיניסטים ולהגדיל את מספרם של הגברים המזדהים כפמיניסטים.

מושג הביקורת והפמיניזם הדתי

ד"ר רונית עיר-שי, התכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר אילן

השאלה שמעניינת אותי בהרצאה זו היא מתי ביקורת פנימית, בתוך קבוצת השייכות, עשויה להניע פעולה ולייצר שינוי ומתי היא עשויה למנוע זאת.

בעקבות מושג הביקורת של פוקו אנחנו יכולים ללמוד שביקורת אינה בהכרח שלילה גורפת של הקיים. היא רפלקסיה על מגבלות, המאפשרת יצירת חירות בתוך מבני הכוח הקיימים ותוך מודעות להם. במובנים רבים, הפרוייקט הביקורתי של הפמיניזם הדתי מבטא את התפיסה הפוקוויאנית. יחד עם זאת יש לתהות מהם התנאים להתקבלותה של ביקורת זו והאם יש כאלה? שכן, למרות שהביקורת של הפמיניזם הדתי נוצרת מתוך תחושת שייכות עמוקה ואין בה שלילה גורפת של הקיים, היא נתפסת פעמים רבות כחציית גבולות ונדחית על הסף. בהרצאה אני מבקשת לשרטט כיווני מחשבה ראשוניים באשר לאתיקה של ביקורת פמיניסטית דתית והשלכותיה על היתכנות השינוי בתוך המבנים הדתיים.

9. מושב: אקטיביזם עכשווי

יו"ר: ד"ר ענת הרבסט-דבי, ראשת מסלול מגדר בשטח, התכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר אילן

הפמיניזם הביא עמו הרבה מאד דרכי פעולה אקטיביסטיות במרחבים שונים. האקטיביזם פועל בשטח אך מהדהד ובו זמנית מייצר גם הגות ותיאוריה. האקטיביזם הפמיניסטי הוא בדרך כלל פורץ דרך, דינאמי, משתנה כתלות בזמן ובמקום ומייצג את המציאות העכשווית והצרכים העולם מן השטח. במושג זה נציג כמה מופעים של אקטיביזם פמיניסטי עכשווי וננתח את השלכותיו ואת תרומתו החברתית והתיאורטית, בעת הנוכחית.

מגדר, דמוקרטיה ושוויון: תנד"י בעשור השני של המאה ה-21

ד"ר תג'ריד קעדאן, ראש תכנית הלימודים לתואר שני, החוג ללימודי האסלאם, אקדמיית אלקאסמי

עבודת הדוקטורט שלי "ארגון נשים דמוקרטיות בישראל: פמיניזם, ליברליזם וקומוניזם תחת קורת גג אחת", עוסקת בתולדותיו של ארגון חברתי-פמיניסטי חלוצי ופורץ-דרך זה בתקופת הממשל הצבאי על ערביי ישראל בשנות ה-50 וה-60 של המאה ה-20. בהרצאה זו, אסרטט תמונת מצב של הארגון והנשים הפעילות בו כיום, יותר מ-70 שנים לאחר הקמתו, ואתחקה אחר השינויים שחלו בו מאז. אם כי תנד"י [תנועת נשים דמוקרטיות בישראל], באופן פרדוקסלי אולי, כבר אינה התנועה השורשית הגדולה ששמה מאז שנות ה-70 רומזת עליה, היא מוסיפה בכל זאת לתרום תרומה חשובה לא רק לשיח הציבורי בישראל בנושאים רבים כגון שיווי זכויות נשים, המאבק נגד הגזענות והאפליה, דו-קיים יהודי-ערבי ורווחה חברתית אלא גם לפרקטיקה המעשית היומיומית בשטח, בייחוד בעניין העצמתן של נשים במגזר הערבי – מוסלמיות, נוצריות ודרוזיות כאחת. מחויבותה הבלתי-נדלית של תנד"י למטרותיה החברתיות-פמיניסטיות ולמימוש הדמוקרטיה וזכויות האזרח באה לידי ביטוי בימים אלו בין היתר במפעלים כגון: ניהול רשת מרכזים לנשים ולילדים בנצרת, אום אל פחם, עכו, רמלה, כפר יאסיף, מעולות-תרשיחא, מע'אר, עילבון ועוד ערים בעלות אוכלוסיות ערביות ומעורבות; קיום תוכניות העצמת נשים המאפשרות להן להשתתף בתהליך הפוליטי, הן במישור המקומי והן במישור הארצי, ולהוביל את הקמפיין לשוויון מגרדי; והפעלת סדנאות לנשים צעירות על מנת לעורר את מודעותן לזכויותיהן וחובותיהן בחברה דמוקרטית, למעמדן החברתי ולאפליה עמה הן מתמודדות. המחקר מבוסס על ראיונות אישיים עם דמויות חשובות בתנועה כגון מייסדת ויו"ר תנד"י האגדית סמירה חורי, נשיאת תנד"י תמר גוז'נסקי, מזכ"לית התנועה פתחיה סגייר ופעילות מתנדבות בתחומים השונים. בנוסף, העבודה מתבססת על תצפיות ישירות בשטח וכן על עיון מקיף בסיקור פעילויותיה של התנועה בעיתונאות במהלך העשור האחרון.

אקטיביזם דיגיטלי בקרב נשים ערביות

ד"ר האמה אבו קשק הקריה האקדמית אונו ומכללת ספיר

עשר שנים חלפו מאז קום "האביב הערבי", אמנם השפעתו הפוליטית לא הייתה כפי שציפו פעיליו, אך תרומתו ניכרת בתשומת הלב העולמית שניתנה לאקטיביזם של נשים במזרח התיכון, נשים אלו משתמשות ברשתות החברתיות כשער דרכו הן יכולות להשמיע דרישה לזכויותיהן כ"אזרחיות". במחקרי אני מתמקדת בפעילותיהן של נשים ערביות ברשתות החברתיות במצבי משבר פוליטי ומלחמה לצרכי תיעוד, ושיתוף. וכיצד נשים אלו החוות את המשבר/המלחמה יוצרות דימויים חזותיים לצרכי גיוס וקריאה לפעולה. בעידן הגלובליזציה הדימויים החזותיים המשלבים לא רק הפן המקומי אלא גם את הגלובלי מהווים מפתח ליצירת מכניזם וסוג של קשר בין לבין הגולשים ברשת ברחבי העולם.

מוקד ההרצאה יעסוק בניתוח חזותי במדיה בזמני מלחמה ומשבר פוליטי; דרך מספר דוגמאות של ניתוח דימויים חזותיים שפורסמו על-ידי הנשים בזמני המלחמה. הדימויים החזותיים הנוצרים הם בעלי אופי גלוקלי (המשלבים אלמנטים גלובלים ומקומיים).

הנשחיות פמיניסטית והמאבק למניעת אלימות מגדרית

ד"ר טל ניצן פורום סופי דיוויס לחקר סוגיות מגדר ויישוב סכסוכים, האוניברסיטה העברית

המאבק באלימות נגד נשים, אלימות מינית ומגדרית, היה מאז ומתמיד בחזית העשייה הפמיניסטית. בדומה להגדרות המשתנות של תופעת האלימות, גם דרכי המאבק השתנו ומשתנות לאור תמורות חברתיות, פוליטיות וטכנולוגיות בישראל ובעולם. הרצאה זו תעסוק במושג המשכיות פמיניסטית דרך ניתוח דרכי הפעולה של לוט"ם, ארגון פמיניסטי המאגד נשים פרטיות בכל רחבי הארץ הפועלות כנגד אלימות מינית ומגדרית, וכנגד הדרה ואפליה של נשים. פעילות הארגון מתבססת על יוזמות של נשים-חברות, לרוב כתגובת מחאה לאירועים אקטואליים ומתקיימות באופן פרפורמטיבי במרחב הציבורי.

בעוד המשכיות (פיזית, חברתית ותרבותית) היא אידיאולוגיה ופרקטיקה של שימור ושיתוק, פמניזם היא תיאוריה, פרקטיקה ואידיאולוגיה של שינוי. ככזו, היא חותרת באופן מתמשך ודינאמי תחת מבנים קיימים הנחווים על ידי רבות ורבים מאיתנו כדכאניים ושינויים הראדיקלי היו חיוני להתמשכותו. השאיפה לשינוי הסדר הקיים מובילה לעיתים לתגובות דכאניות עוד יותר, המכוונות למנוע את פעולת השינוי—החל בהשכחת זיכרון פעולות השינוי וכלה במניעת התמשכותן הפיזית של פעולות שינוי. במקביל לזירה החיצונית, העשייה הפמיניסטית מעלה שאלות פרקטיות ואידיאולוגיות: בזירה הפנימית: כיצד ניתן לחתור, מוסדית ופוליטית, ליצירת רציפות עשייה ארגונית ושימור זיכרון אקטיביסטי, תוך הכרה בשינויים דמוגרפיים, חברתיים וטכנולוגיים? כיצד ממסדות מהלך לשינוי עמוק במציאות החברתית במציאות חברתית משתנה?

העשייה של לוט"ם, המאורגנת כרשת של יחידות, העושות שימוש בפרקטיקות וטכנולוגיות אלקטרוניות וידיניות, ונשענות על עשייה ומסורות גלובליות ומקומיות, מזמינה אותנו לבחון כיצד ניתן לשמר את העשייה תוך שילוב דורות חדשים, לעיתים ממיקומים חברתיים "שוליים"; בעלי סדרי עדיפויות שונים, ולעיתים אף שיוך מגדרי שונה מאילו של "דור המייסדות". כיצד ניתן לשלב פרקטיקות פעולה וטכנולוגיות חדשות סביב תמות "מסורתיות" וכיצד ממסדות המשכיות בעשייה לשינוי.

מגדור השיח הציבורי בקרב נשים בישראל

ד"ר שלומית ליר המרכז ללימודי ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

התופעה ההיסטורית של הדרת קבוצות מוחלשות מן המרחב הציבורי מעלה את שאלת התנאים בהם זירות שיח ציבורי עשויות לקדם או לעכב את קולן של נשים. הטענה אודות נחיצותם של תנאים מקדימים לנוכחות של מרחב ציבורי המאפשר השתתפות אזרחית חופשית בשיח בענייני השעה הוצגה כבר עם הטבעת המונח. יחד עם זאת, גם מרחב שיח המוגדר כפתוח או בטוח לכלל משתתפיו אינו בהכרח מאפשר השתתפות מלאה ומעצימה של נשים; זאת בשל השפעת האקלים הפנימי של השיח והנורמות הנהוגות בו על משתתפיו. השאלה מה הם המאפיינים הבלתי פורמליים המתקיימים בזירת שיח המעודדת את השמעת הקול בקרב נשים והמאפיינים העלולים להשתיק את קולן טרם נבחנה ביחס לפעילותן של נשים בחברה האזרחית בישראל. מחקר זה מבקש לענות על הלקונה הקיימת בנושא, בהתבסס על ניתוח איכותני של ראיונות עומק עם 31 פעילות ציבור.

הממצאים מייצרים הבחנה בין מרחב שמאפייניו מעודדים קול בקרב נשים ופועלים לתגבר את פעילותן הציבורית, אל מול מאפייניו של מרחב המרפה את ידיהן של נשים מלקחת בו חלק פעיל. מהממצאים עולה כי מרחב מעצים קולות נשים מכיל מאפיינים הפועלים להצמחת הקול ולהשמעתו, באפשרו: הגדרה עצמית, ביטחון, שייכות והשפעה. ככול שמאפיינים אלו היו נוכחים כך תוגברה פעילותן של משתתפות קבוצת המחקר בזירת השיח והתחזקה תחושת הקול שלהן. לעומת זאת, מרחב המחליש את קולן של נשים פעל באופן שערער על הלגיטימיות שבהשמעת הקול ופגם ביכולתן של נשים לקחת חלק שוויוני בשיח. מרחב זה התאפיין בהדרה, אי-הכרה, ניכור, ואיום. ככול שהמרחבים בהם ביקשו משתתפות קבוצת המחקר לפעול ענו על תנאים אלו, כך התחזקה תחושת כשל-ההעצמה ונוצרה נסיגה מפעילותן הציבורית, לפחות לזמן מה.

10. מושב: בין חינוך לשוויון מגדרי ופדגוגיה פמיניסטית

יו"ר: ד"ר חגית גור זיו, סמינר הקיבוצים והתוכנית ללימודי נשים ומגדר, אוניברסיטת תל אביב

בשנים האחרונות מתרחש דיון ער בקשר שבין חינוך למגדר ומתרבים המחקרים העוסקים בחינוך לשוויון מגדרי. מכאן עולה השאלה מהו חינוך לשוויון מגדרי, כיצד והאם ניתן להטמיע פרקטיקות של חינוך לשוויון מגדרי במערכת החינוך כפי שהיא בנויה כיום ומהם החסמים והקשיים העומדים בפני תוכניות כאלה. דיון זה מתחבר לפרקטיקות של הוראה ולצורך בפדגוגיה פמיניסטית החל משלבי בית הספר ועד למערכת ההשכלה הגבוהה. במושב זה ננסה למפות ולתאר את הקשר שבין חינוך ומגדר על הרצף שבין חינוך לשוויון מגדרי במערכת החינוך ועד פדגוגיה פמיניסטית במערכת ההשכלה הגבוהה על צירים של מגדר, מעמד, גיל ומוצא.

שינוי לא תיאורטי במקום תיאוריית שינוי: מודל ופעולה לקידום שוויון מגדרי בחינוך

יעל בוים-פיין, מנהלת המרכז הישראלי לשוויון מגדרי בחינוך האגודה לקידום החינוך והאוניברסיטה העברית

למרות שינויים רבים שהתחוללו בכל הקשור לשוויון מגדרי, הבניות וחסמים מגדריים ממשיכים להשפיע על השדה החינוכי, ולצמצם את היכולת של התלמידים והתלמידות לפתח את הפוטנציאל האנושי המלא שלהם. חסמים מגדריים מעצבים את אופני הלמידה וההשתתפות בה, את הדימוי העצמי ותחושת המסוגלות של התלמידים והתלמידות, חוויות ההצלחה והכישלון ואת דפוסי התנהגות במערכות יחסים. זאת ועוד, תפיסות אודות תפקידים מגדריים משפיעות על הציפיות של המורות והמורים מהתלמידים והתלמידות, ובכך מתפקדת מערכת החינוך כמוסד חברתי אשר משמר את אי השוויון המגדרי. במשך שנתיים של לימודים בבית הספר מנדל למנהיגות חינוכית עסקתי בשאלה, שעשויה להישמע מעט פשטנית - אם אנחנו יודעות כבר כל כך הרבה על אי שוויון מגדרי בכלל ובתחום החינוך בפרט, והמחקר מיטיב לתאר את שלל היבטיה של הבעיה, למה זה עדיין המצב? למה אין שינוי?

האתגר המרכזי בתהליך החקר היה להסיט את המוקד מהתמקדות בבעיה על מגוון ביטוייה, לפיתוח מודל ופרקטיקה יישומית שבכוחה לקדם שינוי. בהשראת מודלים מתחום המדיניות הציבורית הגדרתי את הבעיה ואת החסמים במונחים ממוקדי פתרון, ניסחתי תיאוריית שינוי ופיתחתי מודל פעולה לקידום מעשי של שוויון מגדרי במרחבים חינוכיים. ליבו של המודל הוא בחינה מודעת ואקטיבית של כל הרכיבים של המרחב החינוכי מפרספקטיבה מגדרית, כדי לאתר ולהחליף את הפרקטיקה שמשמרת הטיה מגדרית, בפרקטיקה שמקדמת שוויון מגדרי. תהליך זה הוביל להקמתו של המרכז הישראלי לשוויון מגדרי בחינוך בשנה שעברה, אשר עוסק בפיתוח והובלה של מיזמים חינוכיים אזוריים לקידום שוויון מגדרי במערכות חינוך.

השכלה כנשק: על היחסים בין נערות ערביות-פלסטיניות המפרנסות בעוני ואמהותיהן

סיניאל עתאמנה, דוקטורנטית בתוכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר אילן

עבודה בשכר של נערות במהלך תקופת רכישת ההשכלה התיכונית הוגדרה במחקרים קודמים כביטוי ללקיחת אחריות של בנות על מצב משק הבית שלהן באופן שמעביר לכתפיהן אחריות הורית. עבודה בשכר תוארה כהיבט של תיאוריית הורה-ילד (Parentification), הנערות נושאות את האחריות של הישרדותן הכלכלית של משפחותיהן. להרוויח כסף הוצג כמרכיב חשוב לסימבוליות של אורח החיים הכלכלי, שנמצאה כמאפיינת את הקרקע שעליה מתבססים היחסים בין מעמד וגזע על ידי נערות ממעמד העובדים. עד לאחרונה לא נבחנה התופעה מנקודת מבטן של אימהות ובנות בעוני במיוחד לא ביחס להעברה בין דורית של אמונות ותפיסות בתחום העבודה וההשכלה כמעצבת את עמדות הבנות ביחס להשכלה ועבודה בשכר בתקופת בית הספר. עמדות האימהות ביחס לתפקידי מגדר ותחומי חיים

מהוות גורם מרכזי אשר מעצב את עמדות הבנות בצורה יותר שמרנית או ליברלית, מה שיכול להשפיע על התפתחות מטרות העתיד והביצוע האקדמי של הנערות.

יחסי אימהות ובנות באוכלוסייה הערבית-פלסטינית בישראל, מתאימים באופן מיוחד לביאור משמעויות הצטלבות של מיקומי השוליים של מגדר/מעמד/אתנו-לאומיות, בשל היותן חשופות, בנוסף לשוליות המגדרית והמעמדית, גם למבני הזדמנויות צרים במיוחד המעוגנים בשייכותן לקבוצת מיעוט לאומית המתמודדת עם ריבוי חסמים והפלות, המתקיימים בהקשרו של מאבק היסטורי על זכויות בסיסיות של קיום, חיים וחירות. תנאים אלה מונעים מהאוכלוסייה הערבית-פלסטינית בכלל, ומנשים בפרט, לממש את הפוטנציאל המקצועי שלהן בצורה מיטבית. מתוך הבנה זו של ההדרה המבנית, התייחסות למערך ההתנסויות התעסוקתיות, הכלכליות והקהילתיות של האימהות והבנות יוכל לשפוך אור על דינמיקת היחסים בין אימהות ובנות באופן שיבאר את התהליך החברתי שבו אימהות הופכות לסוכנות מרכזיות בהעברה בין-דורית לערכים ניאו-ליברליים.

המחקר מלמד על תהליכים מקבילים, המזינים אלו את אלו לביסוס תחושת ערך ומוכבודות בצורתם כפוליטיקת רגש (emotional politics) ועצמאות כלכלית כביטוי לאזרחות שוק (market citizenship) באמצעות חתירה נגד נורמות חברתיות בקרב אימהות ובנות, במאמץ להיחלץ ממצאיות של הדרה ומצב כלכלי דחוק.

פדגוגיה ביקורתית פמיניסטית בתכניות להשכלת מבוגרים ולומדי ה-30+

ד"ר דבורה לדרמן-דניאלי, מכללת דויד ילין.

עם התרחבותה של מגמת האקדמיזציה במגזר הציבורי, נפתחו במכללות ובחלק מהאוניברסיטאות תכניות להענקת תואר ראשון לסקטורים שונים כמו עובדי המשטרה והכבאות, עובדי עיריות, עובדי משרד הביטחון וכו'. אוכלוסיית לומדים זו מטבעה הינה פחות משכילה, ומאופיינת פעמים רבות בתפיסה שמרנית-מסורתית בכל הנוגע למקומן של נשים, לחלוקת התפקידים המגדרית ולדפוסי זוגיות ומשפחה. בהרצאתי אצביע על תקופת לימודי הענקת התואר הראשון המאוחר, בתכניות מיוחדות אלה, כפותחת אפשרות ייחודית להרחבת המודעות המגדרית-פמיניסטית בקרב אוכלוסיות אלה, שלא היו פונות בדרך כלל, ללימודי מגדר אקדמאיים. חשיפת אוכלוסיות אלה לתאוריות ביקורתיות ולהגות פמיניסטית, מאפשרת, בהוראה דיאלוגית ושותפותית, חשיפה לאופן בו מופעלים מנגנוני דיכוי והכפפה הגמוניים ופטריארכליים. מכאן, מתפתחת מודעות למציאויות פוגעניות בתחומים שונים בחיי הלומדות והלומדים, ונפתח הפתח גם לשינוי ושחרור בחייהן/ם. בנוסף, בתום שנות התואר, הופכות הבוגרות/ים לסוכני שינוי - אם בספירה הביתית-משפחתית, ואם במקומות עבודתן, ובקהילה בה/ם מתפקדות וחיות.

ההרצאה תשלב, מעבר לרציונל התאורטי אודות הפדגוגיה הביקורתית, דוגמאות מתוך ניסיון עבודתי במשך 10 השנים האחרונות בחוג להשכלת מבוגרים במכללת דויד ילין בירושלים. ארחיב על הקושי והמורכבות שבעבודה חינוכית זו, ועל הדרכים בהן מתרחשות מהפיכות קטנות-גדולות בחיי המעורבות/ים - הלומדות והמלמדות.

11. שולחן עגול- מי צריכה אגודה ללימודים פמיניסטיים?

יו"ר ד"ר שרי אהרוני, התכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בן גוריון

המושב מבקש לבחון את התפקיד של אגודה מקצועית ללימודים פמיניסטיים לאורך השנים ובנקודת הזמן הזו במיוחד, בתקופה שבה זוכה חקר המגדר להתקפות הן מצד האקדמיה הניאו-ליברלית והן מצד גורמים שמרניים. הדוברות יעסקו בהתרחבות של לימודי מגדר בישראל, בעלייה בהשתתפות של נשים בהשכלה גבוהה ובתרומה המצטברת של המחקר בתחום. במיוחד, הפאנל יעסוק בשאלה האם אגודה מקצועית יכולה לשמש כפלטפורמה יעילה לקידום ידע פמיניסטי במרחבים השונים: האקדמי והציבורי? האם וכיצד האגודה יכולה להוות מסגרת אינקלוסיבית למגוון זהויות, למגוון סוגי ידע והתנסויות פמיניסטיות? כלומר, מי הם קהלי היעד של האגודה? מי הן חברות האגודה? ומי "נושאות" את האגודה? באופן ספציפי, המושב ינסה להבהיר את חשיבותה של קיום אגודה ללימודים פמיניסטיים כדי ליצור מסגרת כוללת לתלמידות למגדר בתכניות השונות ליצירת תהליכי מנטורינג עבור מרצות צעירות, ולהעמקת האפשרות של שוויון בהשכלה הגבוהה בישראל.

מי היא האגודה ללימודים פמיניסטיים?

פרופ' יפה ברלוביץ, ראשת האגודה ללימודים פמיניסטיים וחקר המגדר, המחלקה לספרות עם ישראל, אוניברסיטת בר אילן

בהרצאה קצרה זו אבקש להתחקות אחר מקומה של האגודה הישראלית ללימודים פמיניסטיים וחקר המגדר בד בבד עם התפתחות המחלקות ללימודי נשים ומגדר באוניברסיטאות ובמכללות. בהרצאה שלושה עניינים, וסיכום ביניים: א. מדוע קמה האגודה, וכיצד ניסחה את מטרותיה כארגון נשים מקצועי באקדמיה (עם השלכות בשטח): קריאה מתוך התקנון; ב. יוזמותיה ומפעלותיה של האגודה, לאורך עשרים שנות עשייה (1998-2019); ג. התקבלותה הפרובלמטית של האגודה על ידי תכניות המגדר, כחלק בלתי נפרד מהתקבלותן של תכניות המגדר זו על ידי זו; ד. מחשבות על חזון האגודה לבאות.

ההיסטוריה של לימודים פמיניסטיים בישראל

פרופ' גליה גולן, החוג ליחב"ל, האוניברסיטה העברית (אמריטה) והמרכז הבינתחומי

מעטות זכורות או יודעות על ההיסטוריה של לימודים פמיניסטיים בישראל. ההתחלות התפתחו באופן הדרגתי, במקומות שונים ברחבי הארץ. בשנות השבעים, חברות סגל באוניברסיטאות המובילות- האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת חיפה- החלו ללמד באופן אינדיבידואלי קורסים שעסקו בפמיניזם ו/או לימודי נשים. כאשר התחום הלך והתפתח בחו"ל, החלו החוקרות הישראליות להאבק למען הקמה של תכניות דומות. בשנת 1981 נעשה מאמץ להביא יחד לישראל חוקרות מהעולם לכנס בינלאומי שנקרא Women's Worlds Conference שאורגן על ידי פרופ' דפנה יזרעאלי ופרופ' מרילין ספר. זמן קצר אחר כך, האוניברסיטה העברית יזמה מקבץ של קורסים- תכנית לתואר ראשון, ואחריה נפתח חוג מלא באוניברסיטת תל אביב, תכנית מ.א. ודוקטורט באוניברסיטת בר אילן ובן גוריון וגם במכללות. אולם, למרות ההתפתחויות הללו, הקשר בין חוקרות בתחום היה רופף ולא היה שום מרחב לשיתוף של ידע אקדמי ומחקרי וגם לא לעידוד שיתופי פעולה בתחום של חקר פמיניזם ולימודי נשים. מסיבה זו, הועלתה הצעה על ידי פרופ' עמיה ליבליך ואנוכי לכנס פגישה עם דפנה יזרעאלי ומרילין ספר במטרה לייסד אגודה מקצועית. בהמשך הדברים אתייחס לא רק לממד ההיסטורי אלא גם לסוגיות, הדילמות והקשיים אשר התלוו למאמץ להביא יחד חוקרות ופעילות על מנת לבסס מרחב לתקשורת והפריה רעיונית ולצורך לשמר אותו כמשאב עבור חוקרות צעירות בתחום.

לקדם סדר יום פמיניסטי באקדמיה הישראלית

ד"ר סיגל נגר-רון, המחלקה ללימודים רב-תחומיים מכללת ספיר

בעשור האחרון החלה המועצה להשכלה גבוהה לעסוק באופן מפורש בקידום נשים באקדמיה. שתי ועדות רשמיות הוקמו ע"י המל"ג לבחינת מצבן של סטודנטיות ונשים בסגל האקדמי: ועדת כרמי (2011) ועדת ארנון (2013). הועדות הגישו שורת המלצות לקידום סטודנטיות וחברות סגל. במקביל באותן שנים פיתחה המל"ג תוכניות לקידום האוכלוסייה הערבית באקדמיה הישראלית. בהרצאתי אציג ניתוח של המלצות התוכניות לקידום נשים וערבים ואראה את החשיבות בקיומה של האגודה ללימודים פמיניסטיים ואת הצורך בפעולתה לקידום שוויון אתנו-מגדרי ואתנו-לאומי.

לימודים פמיניסטיים: בין אקטיביזם לאקדמיה

מנאל שלבי, החוג לעבודה סוציאלית אוניברסיטת חיפה ופעילה באקדמיה לשוויון

לימודים פמיניסטיים שהתחילו לצמוח ולהתפתח במוסדות להשכלה גבוהה בשני העשורים האחרונים, הם לימודים שלא רק מאתגרים את המערכת האקדמית, אלא גם את השטח והעשייה הפמיניסטית. אתגר זה בא לידי ביטוי בדינמיקה הפעילה והממושכת בין התכנים התיאורטיים שמציעה האקדמיה לבין הפעולה האמורה לשקף לימודים אלה, ליישום שלהם ולהוצאתם לפועל. אני מאמינה כי האקדמיה היא שיקוף לחברה שמצמיחה אותה, לכן חשוב מאוד לקדם את המוסדות להשכלה גבוהה למקום בו תטפח חברה צודקת, שוויונית, מגוונת ורודפת חופש. אין קידום לימודים פמיניסטיים באקדמיה בלי ידע והבנה עמוקה לערכיו של אקטיביזם זה ולשורשיו. שילוב זה עשוי לקדם שינוי מבני עמוק למען השגת חברה נטולת אלימות, אפליה, שנאה וחוסר שוויון. אחד משלים את השני, משמע הדבר כי אנחנו, קהילת האקדמאיות, מחויבות להיות בעלות עמדה ברורה ועשייה לא רק בנושאים הקשורים לדיכוי מגדרי אלא בכל נושא המתייחס לצורות הדיכוי באשר הן. אגודה ללימודים פמיניסטיים, באם תוכל לקדם את השילוב בין אקטיביזם והשכלה, תוכל לשנות את המבנה של לימודי המגדר באוניברסיטאות ואולי גם להשפיע על המבנה של מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל אשר לעתים קרובות מעמיקה את יחסי הכוח במקום לצמצם אותם.

תפקיד האגודה עבור דור ההמשך

ליאור אלפנט, דוקטורנטית, החוג לסוציולוגיה, אוניברסיטת בן גוריון

כדוקטורנטית וחוקרת מגדר וסוציולוגיה, ארצה לדבר על החשיבות של האגודה ושל התאגדות לדור של סטודנטיות ודוקטורנטיות שנמצאות עכשיו בשלבים הראשונים, באמצע או בסוף המחקר שלהן. ההרצאה תדגיש את חשיבות הרישות וההתאגדות בשלבים מוקדמים יחסית, ואת היתרון בהיכרות עם חוקרות נוספות - ביניהן כאלו שכולנו עומדות על כתפיהן. האגודה, ההתאגדות והחברות בה, יכולים לשמש בסיס לתמיכה לחוקרות החדשות, והכרה והוקרה לאלו שכבר שנים עוסקות במלאכה.

12. פאנל חגיגי: "משנות עולם" – נשים מציגות דינמיקות של יצירת עולם פמיניסטי

מנחה: פרופ' חנה הרצוג, החוג לסוציולוגיה, אוניברסיטת תל אביב

בפאנל זה נדבר על מסע אישי שבמהלכו אנו יוצרות במסגרות השונות של חיינו מציאות פמיניסטית כחלופה למבנים הפטריארכליים שסביבנו, זאת למרות הקושי המהותי שמסע זה מציב בפנינו הניתן לתיאור כ"בנייה של ספינה חדשה בלב ים סוער". נקודת המוצא שלנו היא התייחסות ופעולה בעולם דרך הפריזמה של חזון פמיניסטי: אנו מתנהלות באופן שהמחשבה והפעולה הפמיניסטיות כרוכות ותלויות זו בזו ללא הפרדה בין "פמיניזם" ו"פמיניזם שטח" ובין "הגות" ל"אקטיביזם" אלא מתקיימת כתהליך ספירלי שבו מחשבה מביאה לפעולה וזו יוצרת תובנות חדשות שמשפיעות על הפעולה הבאה וחוזר חלילה. לעומת הדיסטופיות הפמיניסטיות הרווחות בימינו אנו מאמינות באידיאל של עולם פמיניסטי מיטיב ופועלות באופנים שמאפשרים לנו תוך כדי התהליך לממש את החזון במציאות היומיומית שלנו.

משתתפות:

אורנה זקן הלר – פעילה פמיניסטית מזרחית. כיהנה כמנכ"לית תנועת "אחותי" וניהלה בה את הפרוייקטים בתחום פיתוח של כלכלה פמיניסטית. אמנית ומורה לאמנות. לדבריה, "כפמיניסטית אני שואפת לפעול בכל מקום בו אני נמצאת ובכל תחום בחיי ממקום של אהבה וחמלה על מנת לברוא עולם טוב ומיטיב".

תמי צרי – אמנית ואקולוגית עירונית ומורדת בהכחדה. ממובילות קהילת הקיימות בישראל. מייסדת "עץבעיר" – מרחב המממש הלכה למעשה את החזון האקולוגי בלב תל-אביב. חברה ב"מרד בהכחדה" ותומכת במעבר מדמוקרטיה לממשל בר-קיימא.

אסתר עילם – מייסדת התנועה הפמיניסטית בתל-אביב ואזור המרכז; מרכז הסיוע לנפגעות אונס בתל-אביב; "אנחנו שוות" עם נשים בזנות. מייסדות ופעילות תנועת "אחותי", ועוד. בעקבות דברי אודרי לורד "אי אפשר להרוס את בית האדון עם כלי האדון" אנתח צורות חשיבה וביטוי המבוססות על מבנים פטריארכליים ואציג להן חלופות פמיניסטיות.

ציפי ערן – חלוצה ויזמת פמיניסטית ששמה לה למטרה להנכיח נשים במרחב הדיגיטלי וכתבה עד היום בוויקיפדיה בשפה העברית יותר מאלף ערכים על נשים. כמו-כן יזמה את "צעדת השרמוטות" בישראל והובילה אותה בשנותיה הראשונות. פועלת למען קהילת הלהט"ב, ולמען סיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

ד"ר **אראלה שדמי** – פעילת שלום פמיניסטית וחוקרת מגדר (וגם שיטור). בין השאר, הייתה מהיזמות וממקימות "קול האישה" בירושלים ותנועת השלום "האם החמישית", קבוצת "האשכנזיות" לבחינת הזהות האשכנזית, כנס "קישורים" לבחינה ויישום החיבורים בין פמיניזם, שלום, צדק חברתי וסביבה, והכנס הארצי הראשון ללימודי נשים בישראל. היתה פעילה ב"נשים בשחור" ובתנועת קל"ף (קהילה לסבית פמיניסטית). היתה ראשת התכנית ללימודי נשים ומרצה לקרימינולוגיה במכללה האקדמית בית ברל. כיום חברה ברשת הבינלאומית של כלכלת הנתינה וברשת הבינלאומית של לימודים מטריארכליים מודרניים, ובמרכז "אשה לאשה" בחיפה.